

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Psalmer og aandelige Sange af Thomas Kingo , samlede og udgivne af P.A. Fenger

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 1. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1828_470_1-txt-shoot-idm135.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Hændelseviis stødte jeg forleden, i en tydsk Journal fra Halvfemtserne, paa et Brev fra Christianshavn, hvor der klages over, at Udsigterne for Oplysningen herinde var kun mørke, men sattes dog godt Haab til Virkningerne af den ny Psalmebog, som da var paa Stablen, og af den ny Lærebog, som, efter Brev-Skriverens Forsikkring, just dengang havde circuleret mellem Hoved-Stadens Præster, og derved undergaaet en mærkelig Kalfatring! Hvorvidt dette Bidrag til Lærebogens Naturhistorie er paalideligt, veed jeg ikke, skjøndt baade Haanden, hvorfra det upaatvivlelig er kommet, og Bogens mange Synderligheder tale derfor; men hine Yttringer slog mig, fordi de to fornævnte Bøger, skjøndt det visselig var langt fra Udgiverens Tanker, 2sikert have bidraget til hvad man dengang kaldte Oplysningens Fremme, som vare derpaa stiledede! Da Udgiverens christelige Tænke-Maade baade var alle bekendt, og er i Bøgerne umiskjendelig, tænker jeg naturligviis ikke saa meget paa deres egenlige Virkning, der desuden kun var saare svag, som paa det store Vanheld for de Christeligsindede af Almuen, at skulle skifte Lærebog og Psalmebog under de alleruheldigste Omstændigheder. Hvad man nemlig siger om gamle Folk, at, naar de flytte, leve de sjelden længe, det gjælder i aandelig Forstand langt vissere end i legemlig, og kan med Rette anvendes paa det religiøse Folkeliv, thi naar det er blevet svagt og lunkent, da er en Forandring af Element og Næringsmidler den visse Død! Jeg tør troe, i denne Henseende, som christelig Historiker, at være temmelig upartisk; thi i mine Øine var Døden uundgaaelig, og de vaagne ei, som døe af Tæring, hvad derimod lettelig hændes saavel de Forfrosne, som de Druknedede, saa jeg tvivler ingenlunde paa, at jo Frostene i den ene Bog, og Fugtigheden i den Anden, var Naademidler i Hans Haand, der slet ikke vil os ilde, fordi Han stundom lader Vandet gaae over vort Hoved, giver os lis til Mundbidd, og overstrøer os med Rimfrost som Aske! Saameget sikkrere er jeg her paa Dette, som de tilsyneladende saa ulykkelige Gaver rakdes Menigheden gjennem en Biskops Haand, der vel sørgede mere over Christendommens Aftagelse, end alle de øvrige lærde Theologer i Christenheden, ved dette Aarhundredes Begyndelse; thi naar saadanne Mænd bekæmpe hvad de elske, fremme hvad de netop vilde hemme, og fordærve hvad de tænke at forbedre, da er det Herren som forblinder dem, fordi Hans Tanker og Veie ere høit over deres, som Himlen over Jorden, og fordi, som vi see paa Lazarus, en Sygdom gjerne kan være 3dødelig, uden derfor at være til Døden, da den tvertimod kan tjene til, at Livet opstaaer fornyet af Graven, og forherliger Ham, paa hvis Ord det skeer! Jeg har desuden aldrig været blind, og er det nu mindre end nogensinde, for Brøstene, saavel ved den Kingoske Psalmebog, som især ved den Pontoppidanske Forklaring, (som man fuld bagvendt nu paa Ny har indført i Norge) men om jeg endog ansaae dem for daarligere end deres Afløsere, hvad dog er mig aldeles umueligt, maatte jeg alligevel finde dem ligesaa skikkede til at forsinke, som de nye Bøger til at fremskynde den sørgelige Kirkekrisis, hvori vor Almue nu overalt, hvor man mistede de gamle Trøstere, befinder sig! Hvor meget man nemlig end i det forbigangne Tidsrum talde om Skriftens almindelige Læsning, saa er det dog vist, at ved Begyndelsen af det attende Aarhundrede, kunde neppe Hælvten af Almuen, i det Mindste paa Øerne, ret kjende Bogstaver, og blandt dem, der kunde det, mægtede vist ikke en Tiendedeel at læse redt i Bibelen, og af denne Tiendepart søgde vist neppe Hundredeparten sin Oplysning og Opbyggelse deri, ligesom da ogsaa vi Landsby-Præstebørn veed det godt, fra de intet mindre end bibelskye Fædre, at de enkelte bibelfaste Bønder vare sjelden enten synderlig fromme eller trofaste! Almuens Christendom var da saare lidet boglig, thi selv de, der kunde læse, betragtede Læsningen meest som et Hoveri, og som et Hovedbrudd, hvoraf det tit undrede dem, at Præstens Pande ei var sprukket, og de der havde nogen Christendom, bar den da gjerne hos sig i hvad de havde hørt af de Gamles Mund, og hvad der af Præstens Prædiken faldt dem paa Sinde! Saa maa det i Grunden altid være, naar Christendommen skal være levende, og er selv det Menneskelige tungt at bære, naar det er dødt, da maa det Guddommelige i denne Tilstand sagtens være Børn og Bønder for svært; men da dog alle Mennesker har 4Hoved fordi de skal bruge det, og Bibelen vist aldrig var blevet skrevet, hvis ikke Børn og Bønder skulde lære at læse, thi for de Lærde lønner det sig ikke for os, end sige for Gud at gjøre Bøger; saa maatte ogsaa den Tid komme, da Bønderbørn skulde smage Skolestøv, men det var en drøi Kost, der trængde høilig til at forsødes af Modersmælken, og hvad der under disse Omstændigheder hemmede den levende Forplantelse af Mødrenes Christendom, og gjorde Disse lede ved Bøgerne, det gav Fædrenetroen sit Banesaar, hvis ikke Præster og Skoleholdere kunde og vilde træde de Unge i Moders Sted! Det Sidste skedte virkelig for en Deel, da Børnene begyndte at gaae til Læsning, og da Forklaringerne, som dog kun fordredes af de gode Hoveder, fulgde Gangen i den kjære, velsignede Catechismus, som de Gamle sædvanlig kunde, selv naar alt Andet var glemt, tegnede det slet ikke ilde med Læsningen, som mangen Moder og Bedstemoder tog sig ivrig af, og mangen Præst benyttede til levende Christendoms Oplysning og Udbredelse. Men, det attende Aarhundrede var hos alle Stænder Aandens Skjærsild, og ved dets Slutning kom paa een Gang unge Præster, som ikke kjendte Joseph, en ny Lærebog, som ikke fulgde Luthers Catechismus, og en ny Psalmebog, som brugte hverken det danske eller det bibelske Modersmaal, og nu var Døden uundgaaelig, naar ikke Almuen havde Kraft og Fyrighed Nok til at holde hardt ved de gamle Psalmer, som Loven tillod dem, og til at forplante deres egen Christendom ved Siden ad Skolens, trods Dennes Indsigelser! At Sligt kunde findes i Norden, det mærkede man alt i Jylland, og det saae man i Norge, men kunde umuelig faae at see paa Øerne, og allermindst i Sælland, hvor der dog udentvivl var den meste levende Christendom at begrave og begræde! Her, hvor de Gamle endnu hulke, naar de høre Kingos Høitids-5Psalmer, her, hvor den ny Psalmebog indførdes hovedkulds, medens Faa havde den, Færre forstod dens Sprog, og tit end ikke Degnen kunde synge taalelig i den, her endelig, hvor Kvinden har det bedste Hoved, og Manden det blødeste Hjerte, her er det aabenbar langt mere den ny Psalmebog og den ny Lærebog, end den ny Prædiken, der har tømt Kirkerne, og foranlediget en Slægt, hvis Ligegyldighed for alt Aandeligt, og hvis øieblikkelige Glemsel af det Gudelige, de nødes til at nemme, er saa mageløs, at

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

man vel selv maa have været Landsbypræst i Sælland for at troe det!